

Ezt az estét legkevésbé sem terveztem színházteremben tölteni, inkább – mint minden gondtalan, tarkaruhás bölcsészlány – szerettem volna fölmenni a Montmartre-ra, hogy a nagyra becsült festők és költők lábnyomain pihenjem ki első párizsi napomat. Vendéglátó barátóm, aki ösztöndíjasként tanul itt, a Louvre-tól a legfranciább baguette-ig mindent megmutatott, majd kortárs balettelőadásra invitált.

Soha nem vonzott ez a műfaj, pedig kislány koromban én is jártam különóra, amit akkoriban művészi tornának hívtak. Ismereteim nagyjából Degas festményeire és Csajkovszkij Hattyúk tavára korlátozódtak, így a baletet feszített túlszoknyák, harsányra sminkelt és egymással rivalizáló nők meg szuszogó hegedűsök képével társítottam. Úgy gondoltam, egy balettelőadás funkcióját tekintve terep a nők számára, hogy hátközépig kivágott estélyiben felvonulhassunk, és kísérőinket zavarba ejtve egy váratlan, ám diszkrét mozdulattal lecsúsztassuk boleróinkat, hogy fehér bőrünkön előtűnjenek szépséges anyajegyjeink. Persze, ez is fontos, de alapvetően tévedtem.

Tévedtem akkor is, amikor azt hittem, eljutottunk odáig, hogy a provokálni vágyó műalkotásoktól szédülten már semmi se lehet megrázó, s hogy már nem tudnék döbbenet megállni avantgárd hangzások, ritmus és disszonancia kavalkádja, vagy egy szélsőséges táncjáték előtt anélkül, hogy ne akarnék fejvesztve menekülni.

„És a művészet semmi mást sem tett, csupán megmutatta nekünk azt a zűrzavart, amelyben többnyire leledzünk. Szorongást keltett bennünk ahelyett, hogy lecsendesített és megnyugtatót volna. Bebizonyította, hogy mindannyian más-más szigeten élünk” – írja Rilke, és nem tudtam elszakadni ettől a gondolatától, amikor megláttam a táncosokat egymás mellett guggolni, zárt magányukba burkolózva. A baljós dallam súlyos táncot szült, az alakok hol megfeszülve nyújtóztak az ég felé, máskor ideges rángások közepette csuklottak össze. Percekbe telt, míg ráhangolódtam az intenzív mozdulatokból áradó érzelmkitörésekre, melyek közt csak néha láttam összefüggést.

Volt azonban egy nagyon is jól érthető, szembetűnő mozdulatsor, amit megrendülve idézek fel. (Mi tagadás, a többire csak foszlányokban emlékszem.) Hosszú idő után a táncosok megérintették egymást, de az első érintés nem simogatás vagy kézfogás volt, nem is ölelés. Hanem lökés. Egyetlen, jól irányzott, félreérthetetlen lökés: „Csak hát ezek a szigetek nincsenek elég messze egymástól, hogy rajtuk egyedül és gondtalanul maradhassunk. Egyikünk zavarhatja a másikat, megrémítheti vagy lándzsával üldözheti.” A magányos ember-szigetek két ellenséges táborra oszlottak, és a legszebb mozdulatokkal tépték egymást. Aligha lehet találobban kifejezni a magányban nevelkedett és önvédelemre, józanságra edzett emberi ösztön természetét. Egyetlen jól irányzott, félreérthetetlen lökés.

A dulakodás közben sorra ledobálták magukról ruháikat, aztán lassan vége szakadt közelharcuknak, a pártoskodásnak, végül a testek a megbocsájtástól felhevülten ölelésekben fonódtak össze, immár egy közösséggé, hosszan, erősen tartották egymást. Mintha ruhátlanul, leplezetlen állapotunkban tudnánk csak megszabadulni a félelemben fogant gyűlölettől és durvaságtól; mintha csak akkor közelíthetnénk a másikhoz, amikor levetettünk minden jelmezt és álarcot, vállalva a meztelen kiszolgáltatottság kockázatát. „Szigetről szigetre csupán egy lehetőség adódik: veszélyes ugrások, amelyek közben a lábunknál is többet veszélyeztetünk.”

Párizs nevezetességei helyett ezúttal jobban lekötött az emberek mimikája, gesztusa, viselkedése. Mintha az egész párizsi lakosság étellel teli, balettozó műemlék lett volna. Ahogy rágyújt, ahogy felnéz, leint, sétál, ahogy kiül arcára az arrogancia vagy egy kedves felajánkozás, ahogy gallérját igazgatja, mogyorót eszik, megfogja poharát. Mozdulatokat olvastam: az emberek, mint e mozgó műemlék alkotóelemei kiestek szerepükből és jelmezeik alól egy pillanatra előbújt valami különlegesebb és valóságosabb.

Talán mégsem vagyok annyira kíváncsi a könyvekből, festményekről ismertekre, a mutatósra és az eldugottnak véltre sem; semmire, amit egyszer az életben látni kell, amihez már mindenki hozzáért legalább egyszer vagy csodálta percekig, mint egy szajhát, és amiért én is idáig utaztam. Úgy látszik, egy egész balettelőadás kellett ahhoz, hogy ebben a városban is pontosan ugyanazt csináljam, amit bárhol másutt. Hogy még mindig lábujjhegyen keressem a háborítatlant.